

Садржај

Три и по речи	5
-------------------------	---

Мимогред

На кревету од бронзе	17
Кућа са тамноцрвеним вратима	22
Тај мали Хермес	27
Мозаик са Одисејем и Сиренама	34
Порфирни ваздух	42
Товар са севера	47
Свила која се потмуло сјаји	57
Коштица	65
Птице на обали	68
Само четврт <i>quarta</i>	73
Ериксимахов позлаћени скалпел	78
Сто са сувим шљивама	82
Танки ожиљак на запешћу	88
Скарабеј из њене косе	94
Кутија од светлосивог мермера	101
Сликати златом	108
Тело које се затвара	114
Лек од асиметричне лепоте	125

Дарови бола	131
Који ногама изгазе пастири...	139
Лаоконска смрт	145
Језик бршљана	150
Њени крти кораци	156
Вода не треба да буде црвена	161
Крилата Победа	165

Расправа о вечности

Црвена простирка	173
На поду од туцаника	182
Гозба у Микени	190
Већ је пролеће	196
Саркофаг. Дођи	199
Твоја мала стопала	210
Невинија од зрикавца	217
Послеподневно чудо – песак	222
Послеподневно чудо – читање	227
<i>Saga</i>	230
Преокрет	235
Уска виљушка за воће	240
Неспоразум	250
Створ	256
Плави папагај	261
Ериксимахов славуј	265
Зефир, тај благи западни ветар	267
Умеће живљења	268
Кућа живота	271
<i>Гладијус</i>	276
Копча на огртачу	280
Игла која није моја	285

Врхови малих прстију	291
<i>Боїињи свакодневне среће</i>	295
Речник мање познатих имена и појмова	305

Три и по речи

Зовем га *римски умор*. Прилично несувисло звучи, знам, али, ма колико по свом мозгу чепркала, боље му име не проналазим. Заправо, сумњам и да се уопште јавља нормалном остатку света: пре ће бити да је то једна од *фрики* ствари које само мене сналазе. Згоди ме, наравно, само у Риму. *Оном*, правом Риму. Без метафора и алегорија. Обруши ми се та будибогснамија на цело тело. Које као да се стровали у мешалицу за бетон (додуше, не знам како је у дотичној мешалици, али делује ми као покретни смак света). У ствари, више као да је гурнуто под ваљак за асфалт. Искрено, није да знам ни како је под тим ваљком, али некако ми више личи. Елем, стопала обично најгоре прођу – буквално се расене. Па онда набубре. Мање-више залуду је стављати фластере, мада пликове треба пробити, стерилном иглом, по могућству, каквих има у свакој апотеци по 15 евроценти, није скупо. С листовима и бутинама је знатно боље, завијају прва два-три дана од упале мишића, па онда после четири-пет од нове упале, али није страшно. Ипак не арлаучу. За разлику од колена и коже, целе-целцијате, која не зна да ли да се оједа од зноја или да гори од сунца, па

је збуњено-оједено-изгорела. Бешика је још слуђенија од испијања непојмљиве количине воде, претежно у боцама од 0,5 л. Чим се испразне, неуротично их пуним на некој од фонтана са пијаћом водом. Мада, тих је фонтана, исклесаних у облику шкољке, из туфа или мрамора, никад превеликих, сваке године све мање. Прекидају им довод воде, па се, сасушене, полако претварају у дивне, барокне, корпе за отпатке. Испод китњастих натписа о папској посвети, уклесаних у охрапавеле плоче, понад саме чесме, ређају се празне конзерве, кесице поједеног чипса и већ сваковрсни производи туристичког метаболизма. Узалуд тражим хладну апенинску воду у тим шкољкама од мрамора или туфа. Нова пластична флаша мора се купити.

Да скратим, тело је УМОРНО. Само, квака је у томе што је уморно на „римски” начин. Док пликови, уредно пробушени стерилном иглом и дезинфиковани, необјашњивом брзином изнова бубре, док табани просто урличу, а кожа, оједена испод пазуха, између бутина, престаје само да гунђа и почиње да виче, ипак идем даље. Још четири и по ћошка, преко трга, па надесно. Јер тамо чека... како то да изговорим, уопште? Туђим речима, једино: чека још једна *лейоша њоред које не њреба њроћи њуџке*. Тако вели древни описивач. Тамо чека још један залагај оне *хране* која ми испуњава желудац, улази у бубреге, таложи се у јетри – као да је тварна. Сви моји унутрашњи органи прождиру је незасито. Облапорно. Баш као да је тварна. А кад се напуне остацима божанских тела, кô што се иначе пуне остацима птица, риба, копитара, рођених и нерођених, кад се нахране дедалским мрвицама, кô што се иначе хране сваштаријама са пијаца и из супермаркета, тада се делови мога тела, тада се

линије мога крвотока, просто-некако, *йромене*. Скину са себе смртност. Као што се скида мајица мокра од зноја. Разодену кратковечност. Тек на трен, наравно. Али док тај трен још траје, не могу а да не помислим: смрт се можда купује на тезги или на каси тржног центра, заједно са конзервама туњевине и воћним јогуртом? Ако се још који дан, уместо супермаркетаријама и пијачаријама, будем хранила оним осмехом што се на лицима богова не да угледати, него исијава из дубине камена од ког су извајани...? Ако се бар још који сат, уместо кексом из рециклиране амбалаже и свеже закланом одојчади, будем хранила прегибима божанских удова, што се крећу и осењују свет иако су непомични...? Можда ће смрт заиста исцурети из мојих ткива, можда ће се просто источити из дупљи мога тела? И сваки нови поглед на осликани комад зида, на набор у камену, на раскруњени мозаик, постаје нови залагај нетварне хране, нови гутљај нетварног пића и ситни залог не-смрти. Мале бесмртности. Па како онда да не једем и не пијем погледом, све док скоро не паднем на тротоар од дехидрације, или запаљења бешике, или забубрелих рана по стопалима? А римски тротоари, као што је познато, нису баш пречисти. Није упутно ваљати се по њима.

Знам, сад већ озбиљно делује да сам отперјала разумом – али, заиста, нисам ја таква иначе: све је то од Рима. *Оној*, правог Рима. Без метафора и алегорија. То је оно чудо коме не знам какво име да наденем – осим *римски умор*. А задеси ме увек. Без грешке. Не могу му се измигољити.

Ето, прошлог септембра, последњег дана, рекох себи: седећеш у Вили Боргезе, поред вештачког језерца,

посматраћеш дечје бродиће на батерије како се преврћу по води, удисати игличасти мирис четинара и јести сладолед. У реду, можеш да се спустиш на Пјацу дел Пополо, али само да би појела још један сладолед. Или тирамису. Комбинуј са канолима, ако хоћеш. Али то је то. Бродићи на батерије, борови и хипергликемија. Ништа више. Одмор.

Наравно да сам морала још једном да одем у Палату Алтен. Нисам као била? Ма. Ко зна колико пута. Него, мука с том палатом је у томе што су њени станари језиво нефотогенични. Те скулптуре, месечасте, начињене од камена који има сопствену, унутрашњу светлост, просто валовиту, која се креће, потпуно је узалудно фотографисати. Џаба је и давати паре на каталоге са професионалним фоткама: не да се забележити, не може се усмртити фото-објективом нити уопште камером ма које врсте. Зато се станари Палате Алтен морају посетити. Само, у тим посетама би требало имати мере. Нарочито кад једва ходам од тоталне исцрпљености, а знам да ћу, довече, имати да окапавам ко-зна-колико на аеродрому, док се прођу сва она животогубљенија, типа: чекинг, пасошка контрола и остале радости на које су осуђени припадници једне од најбеднијих животињских врста, *тиурисџи*. Но, зар у љубави може бити мере? Нарочито у овој, врло ишчашеној, можда малко и болесној, више болесњикавој, љубави према негдашњој лепоти.

Уосталом, окапавање на Фјумичину, дуги сати у трагању за изгубљеном људскошћу ионако ми не гину. А у предворју Палате Алтен нисам бедна туристоживуљка. У том предворју ја сам Дионисова давнашња познаница. Шта је уопште претколапно стање наспрам сусрета са Дионисом-ефебом? Оним што још носи остатке позлате

на врху свог темена и још, дечачки, с поносом вуцара раздубљену леопардову кожу, иако му гребе мраморну потколеницу? И давнашњи ми је *йознаник*. Зар то не вреди једне обичне хоспитализације? Све је то привид, наравно, рећи ћеш, сапутниче, читаоче. Млади бог, једва позлаћене косе, не познаје ме уопште: уосталом, он је само камена статуа. Али грешиш. Ја мислим да живот, заправо, уопште није сачињен од истине и привида. Него од мојих истина. Твојих. Истина увек *нечијих*. А присност с тим ефебом златолисног темена моја истина јесте. Ма колико био он од камена. Уосталом, имала сам ја и каменитијих љубавника од њега, иако уопште нису били извајани у мермеру.

Елем, на првом спрату Палате Алтен, у једној од бочних одаја тек недавно отворених за јавност, виси та скромна дрвена плоча. Снебивљива. Кô да и не виси, него висуља. Није ни чудо: наспрам још-увек-блиставих богова од лунанског и парског камена, скоро да је непристојно смерна. Неугледна. Сиротињска, некако. Наравно, кад је о кинти реч, заправо је скупа, вероватно и скупља од месечастих Олимпљана који живе у њеном суседству (колико би то било у оним евроцентима којима сам платила своју стерилну иглу са поклопчићем, ево, стоји ми у несесеру, у неком зацепку, у торби?). У питању је, наиме, крајње ретка стварца: слика на дрвету из епохе Антонина.

Невероватно је, наиме, да се уопште нека слика на дрвету ушчува кроз два миленијума, чак и у градовима које је сахранио Везув. А ипак, ова невелика плоча уопште није искрсла испод слојева еруптивних талога, у некој од древних вароши покрај Напуља: не, нађена је приликом нових ископавања на Есквилину. Усред престонице негдашњег Царства. У ареалу, како би рекли археолози,

тзв. Мецениног аудиторијума, но не потиче из његовог доба. Него нешто из познијег периода, вероватно четврте деценије другог века, последњих година Хадријанове владавине.

Снебивљива дрвена плоча уредно *висуља*. Делује скоро као велика мрља на зиду. Размазотина. Од које је ипак некако превише тешко одвојити поглед: маме га, вабе просто, почињем да схватам, неке тмасте тачке. Замућеноцрвене. Скоро као бубуљице на размазаној плочи-кожи, пролази ми кроз главу. Трагови су минијума, помислим, можда, те *бубуљице*... Онда се дозовем памети: откуд да знам је ли то стварно минијум, боја којом се осликавала крв и прекривало лице Јупитерових кипова, ја, пука аматерка, туристоживуљка? Па и много учевнијима од мене било би тешко да то доконају. Али помисао о минијуму ми се свиђа, а очи су се већ сасвим припитомиле и мирно почивају на тим замућеноцрвеним тачкама. Одомаћиле се на невеликој дрвеној плочи преко које се заправо не протеже проста размрљотина него осликан приказ, који најзад разазнајем. Одомаћене, као мачка у новој кући, моје очи се полако премештају са једне на другу фигуру, као са столице на наслоњачу. Оцртан местимице само у контурама, местимице избрисан, увек избледео, познати приказ као да је задимљен, но тај *дим* није настао преданим глечањем, попут сфумата о коме је зборио Леонардо, него протицањем времена. Смештам се, коначно, у фигуру која господари димљивом сликом, премда није баш у њеном средишту.

Призор се више назире него показује. Боје су избледеле, добрим делом се и окруниле, али се ипак некако да рашчивијати: Атис тек што је ушкопио самог себе, обузет

заносом у којем младиће домамљује Кибела. Па ипак не осећа бол већ блаженство. У десној руци држи окрвављен нож, а левом несмиљеној богињи пружа управо-одсечено-нешто. Шта? Не знам. Можда се и да разазнати. Али се не да именовати. Неизговорив је тај дар.

На међуножју су му се згрудвале капље неког тамно-црвеног пигмента, сигурно су некада добро дочаравале крв која шикља, али нови ушкопљеник ипак спокојно стоји у лагодном праксителовском S-положају и притом се осмехује. Управо је постао Атида, робинја божанске Мајке, и страшне и неодољиве, с истока пристигле. Свебогиње.

Него, најбоље од свега није ни Хадријанова епоха, ни момак који више и није момак, него натпис: FO /.../ IUSCE /.../ IEI. Тако стоји у каталогу, прецизно, текстолошки. Мада, није да се у стварности баш сва та слова дају ишчитати. Мене да неко пита, уопште не бих рекла да је прво F. Али верујем им. Можда је писало, каже мој каталог, FORTUNA·HUIUSCE·DIEI, као да је наслов слике. А можда беше то некаква посвета: FORTUNAE·HUIUSCE·DIEI? Само, шта му дође та FORTUNA итд.? Паметан се свет бави античким *йреживарима* – мислим, тим стварцама што хиљаду-годишта преживеше. Има, каже ми опет музејски каталог, овде, у близини, темељ храма посвећеног једном од оних божанстава свега-и-свачега које су Римљани, кажу, много волели, као што је бог штуцања, на пример. Ово би била некаква Богиња среће-баш-овог-дана, Божанство оводневне среће, а *баш овај дан* заправо је *ма који дан* – ваљало би је, стога, звати Богињом свакодневне среће. Тако некако су учевњаци доконали. Слабо се ја у то разумем, признајем. Зато верујем каталогу.

Па, опет, не могу а да не замозгам. Док ми се кожа по табанима распада на ситне крпице, вероватно је нећу више ни затећи на месту, док ми бешика запомаже, навикла већ да јој је све кукулелекање узалуд, мозак ми вијуга. И питам: је ли моја свакидашњица постала божанство? Да ли је могуће да овај обичан дан, на асфалту, у ваздуху препуном смога, па био то и *римски* смог, који се провлачи између редова пред тоалетима, уистину буде Богиња? Бесмртно биће, исувише лепо да би се дало описати, исувише женствено да би било жена? У реду, срећа је богиња, то капирам, ту нема фрке. Уопште. Али свакодневица? Јесам ли погрешно све схватила? Не, неће од залогја нетварне хране моја ткива заборавити да су смртна: и нећу скинути маловечност са себе као да је доњи веш. Друкчија се метаморфоза одиграва овде, у суседству олимпских госпара, свиклих на своје туђинство: то се моја свакидашњица обоготворава. Не ја. И ево овај дан, који започиње као нерасположени ђубретар пред свежом кесом смећа, преображава се у божанство коме прилазим скрушено, носећи леваницу у левој, а хрпу речи у десној руци. Богињо данашње среће, не презри моје уздарје.

Нисам ја неки манијак за ауторизацију, атрибуцију и сл., како-год-се-звало. Није мени до имена. Али, ипак, како да се бар не запитам: ко је ову сенку-слику начинио? Ко би такав призор осликао? Мислим, да буде јасно: не буну ме ко би насликао фрајера који се отфикарује. Није то посебно занимљиво, бар мени. Писали озбиљни песници дуге стихове о самошкопљењу. Сенат доносио одлуке против Кибелиног култа, а неки „безумници” уистину, кажу, непојамној богињи приносили на жртву нешто сво-

је мушкости, на опскуран некакав начин. Јер како се то обављало, мислим хируршки, технички, изгледа да нико заправо не зна, а ја поготову појма немам, иако капирам да има заинтересованих. Елем, није тај задимљени приказ баш тако необичан. Мада, ипак, иако Кибелини поклоници, самошкопиоци, бејаху и опевани, и сенатским декретима прогањани, и скандалозним анегдотама описивани, сликани баш и нису били. Ни вајани на стелама. Ни слагани у мозаике. Искрено, незгодњикаво је. Али, понављам се, стварно није то оно што ми копа по мозгу. Буни ме нешто друго: ко је тај приказ посветио божанству свакодневице? У оно давно, безоблачно доба, кад светом владаху најспокојнији цареви, потекли из лозе Антонина, је ли било сасвим природно таквим даровима даривати Богињу свакодневне среће? Шта су те три и по речи, FORTUNAE·HUIUSCE·DIEI, значиле ономе ко их је врхом танког сликарског киста, начињеног можда од козје длаке, исписао на овом димном комаду дрвета, који скромно висуља у неком забитом ћошку наше стварности? Тај чвор од отмених слова и згрудваних боја, како га рашчворити?